

др Вишомир ПОПОВИЋ
редовни професор и декан Правног факултета у Бањој Луци

СПОРАЗУМ О СТАБИЛИЗАЦИЈИ И ПРИДРУЖИВАЊУ КАО ИЗВОР ПОСЛОВНОГ ПРАВА

Резиме

Споразум о стабилности и придруживању сада у веома значајне изворе комуналној праву новије дашума намијењеној за земље Југоисточне Европе. Његов првенствени циљ јесте да створи одређене предуслове за пријем у чланство ових земаља у Европску унију, односно да створи услове за њиховисање Споразума о придруживању Европској унији који су њиховисале остале чланице Европске уније. Сам процес хармонизације сада у ред веома сложених процеса обзиром да данашњи процеси Европске уније, било да њиху из сфере примарних или секундарних извора, чине или боље речено се састоје, сада већ од преко 100.000 страница јусти куцаној тексти. Додатна сложеност овог процеса проистиче и из веома усложњене унутрашње структуре, њзв. Дејтонске Босне и Херцеговине, настале на основу Ошинеј оквирној споразума за мир у Босни и Херцеговини од 14.12.1995. године. Оваква сложена структура неухитно намеће обавезу обављања њзв. двојне хармонизације и то оне интерне, која се одвија у оквиру унутрашње структуре Босне и Херцеговине и екстерне, која се одвија према Европској унији и другим међународним организацијама. Дакле, у овом контексту треба посматрати и однос пословној праву Републике Српске и Босне и Херцеговине према Споразуму о стабилности и придруживању, односно настојања да се ова права права као и друге усале са важећим стандардима и принципима који се као такви примјењују и важе у Европској унији.

Кључне речи: *Споразум о стабилизацији и придруживању, Европска унија, комунићарно право.*

І Увод

Споразум о стабилизацији и придруживању спада у ред тзв. новијих извора комунићарног права, намијењеног за земље Југоисточне Европе. Испуњавање обавеза предвиђених овим Споразумом има за циљ испуњавање читавог низа додатних услова који нису били предвиђени у Споразумима о придруживању, које су потписале или на основу којих су Европској унији приступале садашње чланице. Наиме, ради се о веома комплексном Споразуму чији је првенствени циљ стабилизовање простора тзв. Југоисточне Европе посебно у дијелу достигнућности нивоа у области тзв. демократизације односа и друштва, а затим јачања регионалне сарадње земаља чланица и постепену хармонизацију, односно усаглашавање законодавстава ових земаља са правом Европске уније у свим областима, како оним који потичу из примарних, тако и оним који потичу из секундарних извора комунићарног права.

Босна и Херцеговина спада у ред сложених државних заједница, састоји се од Републике Српске, Федерације Босне и Херцеговине и Брчко Дистрикта, као посебне јединице локалне самоуправе и свака од ових јединица, у складу са својим Уставом, односно Статутом, врши своју законодавну власт. Обавезе усклађености, односно хармонизације прописа не односе се само на Босну и Херцеговину као међународно признатог субјекта права, него и на њену комплетну унутрашњу структуру насталу на основу Дејтонског мировног споразума, тј. на Републику Српску, Федерацију Босне и Херцеговине, кантоне Федерације Босне и Херцеговине и Брчко Дистрикт Босне и Херцеговине. Да би се циљеви и обавезе предвиђени Споразумом о стабилизацији и придруживању, али и Дејтонским мировним споразумом могли испунити, неопходно је провести интерну хармонизацију прописа, како између ентитета и Брчко Дистрикта, тако и између ентитета, Брчко Дистрикта и Босне и Херцеговине, а затим проводити тзв. екстерну хармонизацију у односу на Споразум о стабилизацији и придруживању.

ІІ Споразум о стабилизацији и придруживању као извор права Европске уније

У мање од двије деценије Европска унија се трансформисала из уског, затвореног ексклузивног клуба шест богатих западноевроп-

ских земаља, Француске, Немачке, Белгије, Холандије, Луксембурга и Италије, које су у Паризу 18. априла 1951. године формирале Европску заједницу за угљ и челик, а 25. марта 1957. године и Европску економску заједницу, те Европску заједницу за атомску енергију, која се углавном бавила царинама и економском сарадњом, у широку и оригиналну асоцијацију паневропског карактера. Унија која се заснива на потпуно новом, специфичном и стално иновираним моделу сарадње међу државама, регулише сва питања која европске земље сматрају да могу боље уредити заједнички него индивидуално, од питања конкуренције, заштите потрошача и животне средине, до регулисања имиграције, мјера заједничке спољне политике, одбране или међународних трговинских односа. Структура и методе рада Уније нису осмишљене одједном, већ су настали и развијали се постепено, током више деценија, почев од првобитне скромне Европске заједнице за угљ и челик, све до данашње Уније, која у многим видовима превазилази концепт класичне конфедерације или савеза држава.¹

Споразум о стабилизацији и придруживању као правно политичка платформа за придруживање Европској унији земаља Западног Балкана, споразума налик својеврсној „чекаоници за постепено чланство“, резултат је еволуција у спољној политици Европске заједнице према трећим државама, политике познате као *полийтика ширења*. Наиме од првобитних шест оригинерних оснивача, Европска заједница је у шест таласа проширења прерасла у заједницу двадесет седам држава чланица. До ступања на снагу Споразума из Мастрихта, 1.11.1993. године, политика ширења је реализована кроз три таласа пријема.

У првом проширењу које се десило 1973. године пуноправне чланице су постале Велика Британија, Данска и Република Ирска. Године 1981. примљена је Грчка, као десета чланица, све оне испуњењем појединачних индивидуалних критерија, а пет година касније, 1986. Шпанија и Португал. У следећем четвртм таласу 1995. године примљене су Аустрија, Финска и Шведска. Петом проширењу до којег је дошло 2004. године, претходио је пад Берлинског зида и распад СССР-а, период 1989–1991. и исто је резултат претходно закључених, нових „*sui generis*“ тзв. Европских споразума о придруживању. Ови споразуми су резултат посебног поступка придруживања обогаћеног различитим правно-политичким и економским подстицајним средствима. У пуноправно чланство тада је примљено десет држава, и то: Естонија, Летонија, Литванија, Пољска, Чешка, Словачка, Мађарска, Словенија, Кипар и Малта, док су у последњем проширењу, са 1.1.2007. године, у пуноправно чланство примљене Румунија и Бугарска.

1 Душко Лопандић, *Уговори Европске уније*, Београд, 2004, стр. 3.

Ова проширења резултат су политике тзв. регионалног приступа, успостављања посебних односа са групама држава из различитих региона, од сјеверног (скандинавски, балтички и арктички регион), централног и југоисточног, до региона Западног Балкана. Са 27 држава чланица и око 500 милиона становника, Европска унија је постала највећи трговински блок у свијету и све значајнији политички фактор.

Политика ширења из фазе тзв. регионалног приступа прелази у фазу приступних преговора са земљама југоисточне Европе дефинисаних *Пактом о стабилности за југоисточну Европу*, усвојеним у Келну 10.6.1999. године. Приступањем Пакту државе југоисточне Европе, тадашња СРЈ, данашња Србија и Црна Гора, те Хрватска, Босна и Херцеговина, Македонија и Албанија су се обавезале на спровођење трајних демократских и привредних реформи, као и на билатералну и регионалну сарадњу. Као основни правно-институционални инструмент предвиђен је Споразум о стабилизацији и придруживању. Закључењем овог споразума успоставила би се нова врста билатералних односа којима би ове државе стекле статус „новог потенцијалног придруженог члана“.²

Свака држава која жели постати пуноправном чланицом Европске уније мора прихватити одлуке оснивачких уговора и ускладити своје законодавство са правним тековинама заједнице. Обим ове правне тековине се процјењује на преко 80.000 страница текста. Прихватање комунитарних тековина се врши прилагођавањем домаћих прописа праву Европске уније кроз процес који се означава као процес хармонизације или процес усклађивања.³ Потписивање Споразума и спровођење реформи представљаће прву конкретну, фазу развоја односа између Босне и Херцеговине и Европске уније.

Као примарни извор комунитарног права, третиран као „нередовни“ извор, али у потпуности прихваћен од Суда правде као „интегрални дио комунитарног права“, ови споразуми су првенствено у функцији припреме придружене државе и испуњавања одређених услова као претпоставки за будући могући пријем.⁴ Основни циљеви овог придруживања, према члану 1 Споразума о стабилизацији и придруживању са Босном и Херцеговином су:

- да подржи напоре Босне и Херцеговине у јачању демократије и владавине права;

2 Радован Вукадиновић, *Право Европске уније*, Бања Лука–Крагујевац, 2006, стр. 544–545.

3 Витомир Поповић, Радован Вукадиновић, *Међународно њословно ѡправо, Оишњи дио*, Бања Лука, Крагујевац, 2007, стр. 151.

4 Радован Вукадиновић, *Право Европске уније*, Бања Лука, Крагујевац, 2006, стр. 110.

- да допринесе политичкој, економској и институционалној стабилности у Босни и Херцеговини, те стабилизацији у региону;
- да пружи прикладан оквир за политички дијалог, те тиме омогући развој блиских политичких односа између страна;
- да подржи напоре Босне и Херцеговине у развијању економске и међународне сарадње, између осталог, и кроз усклађивање њеног законодавства са законодавством Заједнице;
- да подржи настојања Босне и Херцеговине да доврши прелаз у функционалну тржишну економију, промовише складне економске односе, те постепено развија подручје слободне трговине између Босне и Херцеговине и Заједнице;
- да јача регионалну сарадњу са свим подручјима обухваћеним овим Споразумом.⁵

Основне вриједности према којима уговорне стране изражавају своју одређеност садржане су у преамбули Споразума, и то:

- успостављање и консолидација стабилног европског поретка базираног на сарадњи чије је главно упориште Европска унија, те сарадња кроз механизме Пакта стабилности;
- развој цивилног друштва и демократизација, изградња институција и реформа јавне управе, повећана трговина и привредна сарадња, те сарадња на подручју правосуђа и унутрашњих послова;
- веће политичке и привредне слободе уз поштовање људских права и владавине права, права припадника националних мањина и демократских начела путем вишестраначког система са слободним и поштеним изборима;
- право на повратак свих избјеглица и расељених лица и заштита права која им припадају;
- слободна тржишна привреда и спремност Европске уније да допринесе привредним реформама у Босни и Херцеговини;
- слободна трговина у складу са правима и обавезама које произилазе из правила Свјетске трговинске организације (WTO);
- редован политички дијалог о двостраним и међународним питањима од обостраног интереса, укључујући и регионалне аспекте, узимајући у обзир заједничку спољну и безбједносну политику Европске уније;
- развој трговине и улагања;

⁵ Приједлог Споразума о стабилизацији и придруживању, 2006, чл. 1.

- усклађивање законодавства у релевантним подручјима са *acquis*-ем;
- спровођење реформи и обнове уз потребу свих постојећих облика сарадње, као и техничке, финансијске и привредне помоћи.

Поред преамбуле, овај Споразум садржи 137 одредаба подијељених у 10 области које регулишу:

- општа начела;
- политички дијалог;
- регионалну сарадњу;
- слободан проток робе, тржишта и капитала;
- питања која се тичу радне снаге, предузећа, пружања услуга;
- усклађивање и спровођење закона и конкуренцијска правила;
- правду, слободу и безбједност;
- политику сарадње;
- финансијску сарадњу, те
- институционалне, опште и завршне одредбе.

Посебно је наглашена обавеза у односу на међународни регионални мир и стабилност, развој добросусједских односа и са другим земљама региона, поштовање људских и мањинских права, укључујући и одговарајући ниво узајамних концесија у погледу кретања лица, робе, капитала и услуга као и развој пројеката од заједничког интереса, нарочито оних који се односе на борбу против организованог криминала, корупције, прања новца, илегалних миграција и кријумчарења, нарочито трговине људима, оружјем и наркотицима.

Ове обавезе чине кључни фактор развоја односа и сарадње између Заједнице и Босне и Херцеговине и требају допринијети регионалној сарадњи.

Придруживање се спроводи постепено, а требало би бити остварено у прелазном периоду од највише десет година, а Савјет за стабилизацију и придруживање редовно, по правилу једном годишње, провјерава примјену овог Споразума, те усвајање и провођење од стране Босне и Херцеговине, правних, управних, институционалних и економских реформи, како је то и наведено Преамбулом и општим начелима Споразума. На основу провјере Савјет за стабилизацију и придруживање ће објављивати препоруке, а и доносити и одлуке. У случају да констатује посебне тешкоће при примјени Споразума, упутиће на механизме рјешавања спорова утврђених овим Споразумом. Пуно придруживање ће бити постепено остварено, а Савјет за стабилизацију и придруживање

ће најкасније од пете године од ступања на снагу овог Споразума обавити детаљну провјеру провођења Споразума и на темељу те провјере цијенити напредак који је постигла Босна и Херцеговина и донијети одлуке којима ће се руководити у сљедећим фазама придруживања.

Овај Споразум ће бити потпуно усклађен и проведен у складу са релевантним одредбама и прописима Свјетске трговинске организације (WTO), нарочито са чланом 24 Општег споразума о царинама и трговини (GATT) из 1994. године, те чланом 5 Општег споразума о промету услугама (GATS).

Под регионалном сарадњом у смислу овог Споразума подразумијева се обавеза Босне и Херцеговине да у складу са својом одређеношћу за међународни регионални мир те стабилност и развој добросусједских односа, активно промовише регионалну сарадњу, провођење и контролу постојећих билатералних споразума о слободној трговини са партнерима у региону или закључивање нових у циљу осигурања њихове компатибилности са начелима утврђеним Меморандумом о разумијевању о трговинским олакшицама и либерализацији потписаних у Бриселу 27.6.2001. године. Босна и Херцеговина ће радити на преображају садашње мреже билатералних споразума о слободној трговини у јединствен регионални слободно трговински аранжман у складу са министарском Декларацијом Пакта стабилности од 10.6.2005. године.

Након потписивања овог Споразума Босна и Херцеговина ће започети преговоре са земљама које су већ потписале Споразум о стабилности и придруживању ради закључења билатералних конвенција о регионалној сарадњи с циљем повећања обима сарадње са тим земљама, нарочито водећи рачуна о успостављању подручја слободне трговине између страна у складу са одговарајућим одредбама Свјетске трговинске организације (WTO), затим узајамних концесија у погледу кретања радника, права оснивања предузећа, пружања услуга, текућих плаћања и кретања капитала, као и других политика везаних за кретање лица на нивоу једнаком оном из овог Споразума. Овај дио сарадње односи се и на остале земље обухваћене процесом стабилизације и придруживања и земље кандидате за приступ Европској унији.

Заједница у Босни и Херцеговини ће у циљу омогућавања слободног кретања роба у периоду од највише 10 година од ступања на снагу овог Споразума постепено успоставити подручје слободне трговине у складу са одредбама GATT-а из 1994. године те WTO-а. Ово истовремено подразумијева примјену заједничких царинских тарифа Европске заједнице које се стварно примјењују *erga omnes* од дана потписивања Споразума, сходно уредби Савјета Европе од 7.9.1987. године у односу на индустријске производе, текстилне производе, пољопривреду и

рибарство, пољопривредне производе, као и на трговину свим производима, осим у случајевима гдје је то другачије предвиђено овим Споразумом или Протоколом 1. Даном ступања на снагу овог Споразума о трговини између Босне и Херцеговине и Заједнице неће бити уведене нове увозне или извозне царине или таксе са једнаким учинком, нити ће се, оне које се већ примјењују, повећавати. Што се тиче заштитних клаузула, оне се односе на обавезу примјене одредбе члана 19 ГАТТ-а из 1994. године и WTO Споразума о заштитним мјерама.

Глава 5 поглавље 2 дефинише појам предузећа из Заједнице, односно Босне и Херцеговине. Под овим предузећем Споразум подразумијева предузеће основано у складу са законима неке државе чланице, односно Босне и Херцеговине, чије се регистровано сједиште, централна управа или главно мјесто пословања, налази на територији Заједнице, односно Босне и Херцеговине. Међутим, ако предузеће које је основано у складу са законима неке државе чланице Заједнице, односно Босне и Херцеговине, има само своје регистровано сједиште на територији Заједнице, односно Босне и Херцеговине, то се предузеће сматра предузећем Заједнице, односно Босне и Херцеговине, ако је његово пословање стварно и трајно повезано са привредом једне од чланица Заједнице, односно Босне и Херцеговине.⁶

Босна и Херцеговина и Заједница ће предузећима и држављанима Заједнице односно Босне и Херцеговине олакшати почетак дјеловања на свом територију у коју сврху ће, по ступању на снагу овог Споразума узајамно:

- у погледу оснивања предузећа Заједнице пружити исти третман који није мање повољан од третмана који даје властитим предузећима или било ком предузећу из треће земље, овисно о томе који је бољи;
- у погледу дјеловања већ основаних предузећа кћери и пословних јединица предузећа из Заједнице, пружити третман који није мање повољан од третмана који даје властитим предузећима и пословним јединицама истих, односно предузећима и пословним јединицама трећих земаља.

Поред наведеног, Стране неће усвајати никакве нове прописе или мјере којима би се увела дискриминација у погледу оснивања предузећа било које друге стране на њиховом територију или у вези са њиховим дјеловањем након оснивања, у поређењу са властитим, по ступању на снагу овог Споразума предузећа кћери и пословне јединице предузећа

---

6 Приједлог Споразума о стабилизацији и придруживању, 2006, глава V, поглавље 2 „Пословно настањивање“.

из Заједнице имаће право кориштења и узимања у закуп некретнина у Босни и Херцеговини, а такође и уживање и стицање власничких права на некретнинама у Босни и Херцеговини уз потпуну и експедитивну примјену постојећих поступака како би им осигурала једнак третман као и босанскохерцеговачким предузећима.

Поглавље 3 главе 5 дефинише споразумну обавезу Страна и њихову вољу и намјеру да ће предузети све нужне кораке како би постепено омогућиле пружање услуга предузећа и Заједнице, или Босне и Херцеговине, или држављана заједнице, односно Босне и Херцеговине, који су успоставили пословање на територији уговорне стране коме не припада лице коме су те услуге намијењене. Упоредо са процесом либерализације стране ће допустити и привремено кретање физичких лица како то предвиђају њихове обавезе из GATS-а и друго. Исто тако, Стране неће предузимати никакве мјере нити радње којима би се значајно ограничили услови под којима услуге пружају држављани или предузећа Заједнице и Босне и Херцеговине, с пословним сједиштем на територији Стране којој нису намијењене те услуге, у односу на стање затечено на дан који претходи дану ступања на снагу овог Споразума. Такође, дефинисане су и одредбе у погледу пружања превозних услуга копненог те међународног поморског саобраћаја.⁷

Што се тиче текућих плаћања и кретања капитала Стране се обавезују да ће одобравати сва плаћања и трансфере на текући рачун платног биланса између Заједнице и Босне и Херцеговине у слободној конвертибилној валути и у складу са одредбама члана 8 Статута Међународног монетарног фонда, као и осигурати слободно кретање капитала у вези са директним улагањима у предузећа која су установљена у складу са законима земље домаћина и улагањима која су обављена у складу са одредбама Поглавља 2 главе 5, као и у вези са ликвидацијом и репатријацијом (враћањем у земљу поријекла) тих улагања и било какве добити настале на основу њих. У случају да се једна или више држава чланица, или Босна и Херцеговина суоче са озбиљним тешкоћама у погледу платног биланса или са пријетњом од таквих тешкоћа, Заједница, односно Босна и Херцеговина, зависно о ситуацији могу у складу са условима утврђеним у складу са Споразумом Свјетске трговинске организације (WTO) усвојити рестриктивне мјере, укључујући мјере које се односе на увоз, које ће бити ограниченог трајања, а које не могу прекорачити оно што је стриктно потребно да би се поправила ситуација у платном билансу, односно што подразумејева и обавезу обавјештавања друге стране.⁸

7 Приједлог Споразума о стабилизацији и придруживању, 2006, глава V, поглавље 3 „Пружање услуга“.

8 Приједлог Споразума о стабилизацији и придруживању, 2006, глава V, поглавље 2.

Посебна глава овог Споразума посвећена је усклађивању закона, спровођењу закона и конкуренцијским правилима. Ово прије свега подразумева обавезу Босне и Херцеговине да своје законодавство усклади са законодавством Заједнице и да покуша осигурати постепено усклађивање својих постојећих закона и будућег законодавства са правном тековином Заједнице – *Acquis*, као и осигурати провођење и извршење будућег и постојећег законодавства.

Усклађивање започиње даном потписивања Споразума и постепено ће се проширивати на све елементе *Acquis*-а, на основу програма који ће договорити Комисија Европских заједница и Босне и Херцеговине, с тим да ће Босна и Херцеговина са Комисијом Европских заједница договорити модалитете о вршењу мониторинга, спровођење усклађивања законодавства и радњи које треба предузети на спровођењу закона. Ово ће се нарочито односити на конкуренцијске и друге економске одредбе, јавна предузећа, интелектуална, индустријска и комерцијална имовинска права, јавне уговоре, стандардизацију, мјере, акредитацију и оцјењивање усклађености, заштиту потрошача као и прогресивно усклађивање законодавства са законодавством Заједнице у областима услова рада, а посебно по питању здравља, услова те заштите на раду те једнаких могућности.⁹

III Однос Пословног права и Споразума о стабилизацији и придруживању

Пословно право има веома велики значај за развој економских односа у друштву и у сфери његове хармонизације, према Споразуму о стабилизацији у укупности свих обавеза предвиђених овим Споразумом чини највећи сегмент ове хармонизације. Ово из разлога што је не само значајан дио ових обавеза садржан у оснивачким актима Европске уније и другим примарним изворима комунитарног права, него се нарочито велики дио обавеза налази у сфери тзв. секундарних извора комунитарног права садржаним у разним директивама, упутствима, смјерницама, препорукама, итд. Тако нпр. постоји значајан дио директива у области оснивања предузећа, њихове регистрације, заштите потрошача, у области туризма, осигурања, банкарства, итд., а неусаглашавање домаћег законодавства у овој сфери доводи у питање принцип кретања роба, људи и капитала, као један о темељних принципа Европске заједнице, односно Европске уније. Споразум о стабилизацији и придруживању спада у ред надређених, а након његовог потписивања, тј. јула мјесеца

9 Приједлог Споразума о стабилизацији и придруживању, 2006, глава VI „Усклађивање закона, спровођење закона и правила конкуренције“.

2008. године, у ред обавезујућих извора са којим је неопходно усагласити, односно хармонизовати не само Пословно него и остале гране права и друштвеног живота.

IV Усклађивање Пословног права Републике Српске са Споразумом о стабилизацији и придруживању

Под појмом усклађивања се у нарави подразумева појам тзв. хармонизације националних прописа држава чланица са комунитарним тековинама.¹⁰ За овај процес се у Уговору о оснивању користе различити изрази као што су: енглески: *harmonization, approximation, coordination*, њемачки: *Angleichung*. Овим трима варијантама у енглеском језику је требало одразити различите степене интензитета интеграционих процеса који се њима остварују између држава чланица. Тако је одредбама чланова 3(ж) и 94 Уговора о оснивању Европске заједнице, предвиђено усклађивање (*harmonization*) законских, подзаконских и административних мјера у обиму у коме је то потребно за успостављање или функционисање заједничког тржишта. Апроксимација (*approximation*) царинских прописа је била предвиђена одредбама бившег члана 27 Уговора о оснивању Европске заједнице, али и „хармонизација или усклађивање“ пореза на промет и државне помоћи одредбама чланова (93 и 132(1) Уговора о оснивању ЕЗ. За неке прописе је предвиђена и „хармонизација и апроксимација“, као што су на примјер прописи о социјалним системима (члан 136), док је „координација“ законских, подзаконских и управних прописа предвиђена у области права настањивања (чл. 44 (е) и 46(2), признавања професионалних квалификација (47(2) и у монетарним промјенама (бивши члан 70).¹¹

У овом контексту треба посматрати и постојање различитих приступа у националним законодавствима, али у не малом броју земаља равноправно се користе оба термина са практично истим значењем.

Појам усклађивања је збиран, јер се не састоји само из технике доношења одговарајућих националних прописа и других мјера, већ је потребно обезбиједити и одговарајуће услове за њихово тумачење и примјену. У том смислу се у страниј теорији наводи да он обухвата три елемента:

10 N. Sheridan, „Introduction to Approximation Tools and Instruments Developed by the EU“, http://www.envnis.org/Microsoft_Word_-_EUtools-e.pdf, стр. 1.

11 Вид. D. Lasok, *The Trade and Customs Law of the European Union*, Kluwer, 1998, стр. 39–40, поближе видјети Радован Д. Вукадиновић, *Како усклађивајући домаће прописе са правом Европске Уније*, Крагујевац, 2004, стр. 55.

1. транспозицију (*transposition*)
2. имплементацију (*implementation*), и
3. примјену (*enforcement*).¹²

Имплементација представља практичну примјену, односно уградњу комунитарних прописа од стране надлежних националних власти у појединачне одлуке или њихово уношење у одговарајуће планове и програме.

Под примјеном се подразумијевају све мјере које су дужни да предузму домаћи органи с циљем осигурања да усклађени прописи буду поштовани.

V Достигнути ниво усклађености прописа Пословног права са Споразумом о стабилизацији и придруживању

Да би се уопште могло говорити о било каквом усклађивању прописа Европске уније, у које поред осталих спада и Споразум о стабилизацији и придруживању, као један од примарних извора комунитарног права, неопходно је осврнути се на унутрашњу структуру Босне и Херцеговине која се према својој унутрашњој структури не само разликује у односу на остале државе, него је и по много чему специфична и представља државу *sui generis*. Наиме, она представља тзв. сложене облике државне заједнице успостављене на основу општег Оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини. Овај Оквирни споразум спада у ред сложених међународних уговора јавно-правног карактера чији се његов тзв. цивилни дио споразума састоји од 11 Анекса. Његов Анекс 4, представља Устав Босне и Херцеговине који је по много чему специфичан у односу на остале уставе, с обзиром да није настао уобичајеном уставно-правном процедуром, није га донијела Уставотворна скупштина, нити представља производ воље народа на које се односи, него је настао на основу Анекса међународног уговора, је регулисао међусобне односе и унутрашњу структуру Босне и Херцеговине.¹³ Ову унутрашњу структуру Босне и Херцеговине чине Република Српска и Федерација

12 N. Sheridan, *нав. рад*, стр. 2–3, поближе видјети Радован Д. Вукадиновић, *Како усклађивајући домаће прописе са правом Европске Уније*, стр. 55.

13 Општи оквирни споразум за мир у Босни и Херцеговини, у пракси познатији као Дејтонски мировни споразум, је усаглашен на међународној мировној Конференцији у Сједињеним Америчким Државама, у Охају, Дејтон, од 1. до 21. новембра 1995. године, а дефинитивно потписан у Паризу 14. децембра 1995. године и од тог момента се и примјењује. Споразум су потписале Република Српска, Федерација Босне и Херцеговине, Република Босна и Херцеговина, док су земље гаранте овог Споразума Савезна Република Југославија и Република Хрватска, а

Босне и Херцеговине, а арбитражном одлуком за област Брчко из марта мјесеца 1999. године установљен је Брчко Дистрикт као посебна јединица локалне самоуправе, која *de iure* није ентитет, која *de facto* то јесте, с обзиром да има и судску и извршну и законодавну власт.¹⁴

Уставом су на јасан начин утврђене надлежности и односи између институција Босне и Херцеговине и ентитета. Тако нпр. према члану 3. тачке 1. Устава у надлежности установа у Босни и Херцеговини спадају: а) спољна политика; б) спољнотрговинска политика; в) царинска политика; г) монетарна политика; д) финансирање установа и међународних обавеза БиХ; ђ) политика и прописи за усељавање, избјеглице и азил; е) спровођење кривичних закона на међународном плану и између ентитета, укључујући односе са Интерполом; ж) увођење и рад средстава за међусобне и међународне комуникације; з) регулисање саобраћаја између ентитета; и) контрола ваздушног саобраћаја.

Све остале државне функције и овлаштења која овим Уставом нису изричито додијељена институцијама Босне и Херцеговине припадају ентитетима.

Према Уставном закону за провођење Устава Републике Српске, „до доношења одговарајућих закона и других прописа Републике, примјењиват ће се закони и други прописи СФРЈ и СР БиХ, који су у сагласности са Уставом Републике и нису у супротности са законима и другим прописима које је донијела Скупштина српског народа у Босни и Херцеговини, односно Народна скупштина“.

Уставом Босне и Херцеговине је прописано да ће у читавој БиХ постојати слобода кретања и да ентитети неће ометати пуну слободу кретања лица, робе, услуга и капитала, односно да ентитети неће успостављати контроле на граници између ентитета.

Уставом Републике Српске је прописано да се економско и социјално уређење заснива на равноправности свих облика својине и слободном привређивању, самосталности предузећа и других облика привређивања у стицању и расподјели добити и слободном кретању робе, рада и капитала у Републици као јединственом привредном простору.

свједоци овог Споразума су земље чланице Контакт групе: Сједињене Америчке Државе, Руска Федерација, Њемачка, Француска и Велика Британија.

14 Република Српска представља унитарни облик државног уређења, има своју извршну, судску и законодавну власт, а Федерација Босне и Херцеговине представља тзв. сложени облик државног уређења који се састоји од 10 кантона, од којих сваки од њих има своју извршну, судску и законодавну власт. На нивоу Федерације Босне и Херцеговине постоји дио заједничких надлежности утврђених Уставом Федерације Босне и Херцеговине који је настао на основу Вашингтонског споразума из априла мјесеца 1994. године. Данас у Босни и Херцеговини егзистира 13 Устава и Статут Брчко Дистрикта који *de iure* није устав, али *de facto* то јесте.

Иако Босна и Херцеговина није чланица Европске уније, него је чланица Савјета Европе од априла мјесеца 2002. године, она у циљу испуњавања одређених међународних обавеза и стварања општих претпоставки за изградњу јединственог економског простора који би могао бити компатибилан са јединственим тржиштем у Европској унији, настоји створити одређене услове за несметану проходност робе и услуга, не само на домаћем тржишту него и на тржишту Европске уније, и тиме побјећи са зачеља табеле најнеразвијенијих земаља. Управо у том смислу је неопходно извршити како хармонизацију постојећег законодавства тако и донијети нове законе који би могли послужити тој сврси.

Хармонизација постојећег законодавства се одвија на два начина:

- 1) у циљу стварања одређених услова и претпоставки за омогућавање потпуне слободе кретања лица, роба, услуга и капитала на цијелој територији БиХ, у складу са Уставом БиХ, с једне стране и
- 2) истовременим усаглашавањем овог законодавства са правом Европске уније у циљу стварања услова за улазак на ово тржиште.

Руводећи се наведеним разлозима донесен је велики број оквирних закона на нивоу БиХ, или су ентитетски закони учињени међусобно максимално компатибилним. Ова усаглашавања и прилагођавања су вршена како у сфери материјалног, тако и у сфери процесног законодавства.

Испуњавање обавеза предвиђених Споразумом о стабилизацији и придруживању, који је потписан јула мјесеца 2008. године између земаља чланица Европске уније и Босне и Херцеговине, у суштини представља наставак хармонизације који је у Босни и Херцеговини, односно Републици Српској и Федерацији Босне и Херцеговине започео одмах по потписивању Дејтонског мировног споразума, тј. након 14.12.1996. године.

Дакле, у том контексту треба посматрати и читав низ прописа донесених било на нивоу Босне и Херцеговине или Републике Српске у сфери привредног, односно пословног права.

Тако нпр. на нивоу Босне и Херцеговине донесени су слиједећи прописи:

1. У области царина и царинског система БиХ:
  - Закон о царинској тарифи Босне и Херцеговине,¹⁵

15 Сви наведени донесени или наметнути Закони, одлукама Високог представника, објављени су у Службеном гласнику Босне и Херцеговине и Републике Српске.

- Закон о слободним зонама у Босни и Херцеговини,
  - Закон о царинској политици БиХ,
  - Закон о царинским прекршајима БиХ.
2. У области спољне трговине БиХ:
- Закон о спољнотрговинској политици БиХ,
  - Закон о заштити домаће производње унутар Споразума ЦЕФТА,
  - Закон о надзору квалитета одређених производа при увозу и извозу.
3. У области страних улагања БиХ:
- Закон о политици директних страних улагања у БиХ,
  - Закон о политици директних страних улагања у БиХ,
  - Закон о концесијама БиХ,
  - Закон о Агенцији за унапређење иностраних инвестиција у БиХ.
4. У области банака и банкарског система БиХ:
- Закон о Централној банци БиХ,
  - Оквирни закон о приватизацији предузећа и банака у Босни и Херцеговини (Закон наметнуо својом одлуком Високи представник за БиХ),
  - Оквирни закон о приватизацији предузећа и банака у Босни и Херцеговини,
  - Закон о измјенама и допунама Оквирног закона о приватизацији предузећа и банака у Босни и Херцеговини (Закон наметнуо својом одлуком Високи представник),
  - Закон о осигурању депозита у банкама БиХ.
5. У области осигуравајућих организација БиХ:
- Закон о Агенцији за осигурање у БиХ.
6. У области привреде БиХ:
- Закон о конкуренцији,
  - Оквирни закон о регистрацији пословних субјеката у БиХ,
  - Закон о заштити потрошача у БиХ.
7. У области кредита и кредитног пословања БиХ:
- Закон о оснивању извозно-кредитне агенције.

На нивоу Републике Српске донесени су слиједећи прописи:

1. У области царина и царинског система РС:

- Закон о привременој примјени Закона о царинској тарифи,
  - Закон о привременом утврђивању царине при увозу моторних и прикључних возила и машина,
  - Закон о примјени Закона о царинској политици Босне и Херцеговине,
  - Закон о слободним зонама.
2. У области девизног пословања РС:
- Закон о девизном пословању.
3. У области страних улагања РС:
- Закон о концесијама,
  - Закон о страним улагањима.
4. У области банака и банкарског система РС:
- Закон о Агенцији за банкарство РС,
  - Закон о приватизацији државног капитала у банкама,
  - Закон о почетном билансу стања у поступку приватизације државног капитала у банкама,
  - Закон о измјенама и допунама Оквирног закона о приватизацији предузећа и банака у БиХ,
  - Закон о банкама РС (Закон наметнуо својом одлуком Високи представник),
  - Закон о банкама РС,
  - Закон о ревизији приватизације државног капитала у предузећима и банкама,
  - Закон о Инвестиционо-развојној банци РС,
  - Закон о штедно-кредитним организацијама.
5. У области осигуравајућих организација РС:
- Закон о осигурању имовине и лица,
  - Закон о друштвима за осигурање,
  - Закон о посредовању у осигурању,
  - Закон о осигурању од одговорности за моторна возила и осталим осигурањима од одговорности.
6. У области привреде РС:
- Закон о приватизацији државног капитала у предузећима,
  - Закон о преузимању акционарских друштава,
  - Закон о привредним друштвима,
  - Закон о подстицању развоја малих и средњих предузећа,
  - Закон о јавно-приватном партнерству,

- Закон о Привредној комори РС,
  - Закон о регистрацији пословних субјеката у РС.
7. У области кредита и кредитног пословања РС:
- Закон о микрокредитним организацијама, као и многи други Закони и подзаконски акти.

VI Закључна разматрања

Споразум о стабилизацији и придруживању спада у веома значајне изворе комунитарног права новијег датума намијењеног за земље Југоисточне Европе. Његов првенствени циљ јесте да створи одређене предуслове за пријем у чланство ових земаља у Европску унију, односно да створи услове за потписивање Споразума о придруживању Европској унији који су потписале остале чланице Европске уније. Сам процес хармонизације спада у ред веома сложених процеса обзиром да данашњи прописи Европске уније, било да потичу из сфере примарних или секундарних извора, чине или боље речено се састоје, сада већ од преко 100.000 страница густо куцаног текста. Додатна сложеност овог процеса проистиче и из веома усложњене унутрашње структуре, тзв. Дејтонске Босне и Херцеговине, настале на основу Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини од 14.12.1995. године. Оваква сложена структура неупитно намеће обавезу обављања тзв. двојне хармонизације и то оне интерне, која се одвија у оквиру унутрашње структуре Босне и Херцеговине и екстерне, која се одвија према Европској унији и другим међународним организацијама. Дакле, у овом контексту треба посматрати и однос пословног права Републике Српске и Босне и Херцеговине према Споразуму о стабилизацији и придруживању, односно настојања да се ова грана права као и друге усагласе са важећим стандардима и принципима који се као такви примјењују и важе у Европској унији.

Vitomir POPOVIĆ, PhD
Professor and Dean of the Faculty of Law in Banja Luka

STABILIZATION AND ASSOCIATION AGREEMENT AS A SOURCE OF BUSINESS LAW

Summary

*Stabilization and Association Agreement is an important source of recent *acquis communautaire* designed for South East European countries. Its primary goal is to create certain preconditions for the admission of these countries into the European Union, i.e. to create conditions for entering into Association Agreement already ratified by other EU members. The harmonisation process falls into a group of very complex processes, since current EU regulations, originating either from primary or secondary sources, are composed of over 100.000 densely typed pages. Additional complexity of this process lies in a very complex inner structure, that is Dayton Bosnia and Herzegovina, created on the foundations of the General Framework Agreement for Peace in Bosnia and Herzegovina dated 14.12.1995. Such complex structure inevitably imposes the need for double harmonisation, internal, occurring within the framework of inner structure of Bosnia and Herzegovina and external, developing toward the European Union and other international organisations. Namely, in this context the relation of business law of the Republic of Srpska and Bosnia and Herzegovina toward Stabilization and Association Agreement should be reviewed, i.e. endeavours to concord this field of law and others as well with existing standards and principles applied and effective in the European Union.*

Key words: *Stabilization and Association Agreement, European Union, *acquis communautaire*.*